

(א) [ו] ארץ הנשים וכו'. מבוחר בשם קדושין כ"ט ע"א ושם י"ד א"ה
פי' רמ"א פ"א, דלוחו נראשית כ"א, ר"ן ולא אוחה, והר"מ
לא הילך זה כלן כפירוש, אך מחילה נשמע, שכחנן פ"א ה"א א' ב"ן החיוב על
האב ועל הבית דין ועל עמנו, מכלל דלן החיוב על האשה.

מנחת

לך לך, מצוה ב, מילה

חינוך

ט

והנה המוס' שם ד"ה אוח, הקפו למה לי מחומו, משום ליה דהוא לה
מלות עשה שהזמן גרמא, אף דלן הפסק, כיון דלילה לאו זמן מילה.
ומילת דלחה אליבא דרבי אלטור נר' שמתן בימות ע"כ ע"א דל"ל מילה שלא
בזמנה הוא בלילה ג"כ, ועיי' בקדושין. ולפי זה למאי דקיימא לן כרבנן שם,
ועל כרחן רבנן לא דרשו האי דרשא לאמריי.
אך נעילה כ"י ע"א בתוס' ד"ה דכתיב, ככתו
עוד מירן, דגם לרבנן, כיון שהוא עשה ע"כ ו
כרת, אפשר דנשים חייבות אף שהזמן גרמא.
הגם שאין חיוב כרת אלא על הערל ולא על
האב, מ"מ כיון דהעשה אלים ע"כ ט חיוב
כרת, ולא דמי למל' שמהה ומהקל, וגם נכרתו
עליה י"ג בריתא, הוה אמינא דנשים חייבות,
על כן אלטרין קרא דלוחו. ועין נרענ"ב ע"כ
נקדושין שם ד"ה וליהין שמירן, דמלוח עשה
שהזמן גרמא שהוא נבוסו פטורות נשים כמו
סוכה ולולב, אבל כלן החיוב אינו על גופו רק
למול אם בנה, לא הוה כולל זה שיהיו נשים
פטורות, על כן אלטרין אוחו.

ועובר על מצוה זו ולא מל עצמו משהגיע
לכלל עונשין, שהוא י"ג שנה ויום אחד, נככל
יום שיעבור עליו משיגדל ולא ימול עצמו
מבטל מצות עשה. ואם מת והוא ערל במזיד י"ג
חייב כרת, אבל אין לאב חיוב כרת במילת בנו י'
אלא שעובר על עשה. ואין בכל התורה מצות
עשה שחייבין בביטולה כרת י' אם זו ושחיתת
הפטח"ו.

פרשת וירא אליו ופרשת ויהיו חיי שרה ופרשת תולדות
יצחק ופרשת ויצא יעקב, אין בהן מצוות.

יא. המוסר ע"פ י"א, ובשאר הדפוסים וכתבו חיד חסד. והוא לזמן
הרמב"ם בשתיים, ועין מניח כאן אות ב"ב. יב. והוא אמרו (כאן, י"ד)
ועל דבר אשר לא ימול את בשר ערלנו ונכרתה, שהיינו לחרים. יג. כמ"ש
ר"ש בריתא (י"ב בסוף השורש הי"ד). יד. לקמן מצוה ח.

בכלל ידוע בלשון חז"ל כמה פעמים. ולכן הרב המחבר כלן ואין הנשים חייבות
במילה נתיאן, וכדי המלוא כתב על מי מוטל מילה הקטנים וכן מילה העבדים,
וכאן כתב במילה נתיאן ולא כתב גם כן מילה עבדיהן, נראה מדבריו דדוקא
מילה הנשים אין הנשים חייבות, דלגמא מחומו דכתיב גבי בן, אבל במילה עבדיהן
אפשר דחייבות, ונפרט לפי הגירסא [שהבואה לעיל בלוח הקודמת] דגם עבד
אשה מעבד הפסק, וכן נראה מבימות מ"ח ע"א דפרין עבד אשה ולא עבד אשה,
בתיאור, ועין שם בב"ה פסק פ"ה ה"ו שרמו המשה למלך לה. ועיקר
הלימוד הוצר מחייב למול את עבדיו, כמלנו לעיל [שם] דלפניו מפקה, א"כ
כיון דגם נשים ממעבדות מעשים הפסק, נראה דהן מלוח על מילמן, וכובר
כפגרת הרמב"ם ה"ל דלא הוה מלוח עשה שהזמן גרמא אף דלוח בלילה, רק
נתיאן על כרחן מעשה המורה מחומו, אבל מילה עבדיהן דליכא לימוד הנשים
חייבת דלא הוה זמן גרמא.

ולסברת המשה למלך פ"י דמלכיה ה"ו ד"ה הכלל העולה ממ"ש,
הנבאט לעיל במלוא ח' [שם], דמלוח עשה שאין הזמן גרמא
רק דהמורה פטורה לנשים מגזירת הכתוב, לא אמרין דאחוק עבד לאשה, ועבד
חייב. אם כן נרין לומר דפגרת הרמ"ש היא כדעת תוס' בקדושין [שהבואה לעיל
אות ו'], דמילה הויה לה מלוח עשה שהזמן גרמא לדין, על כן עבדים ג"כ
פטורים. אבל לפגרת רוב הרמב"ם דגם לדין מידרס מחומו, א"כ היא גזירת
הכתוב לאשה, א"כ עבדים חייבים במילה נתיאן, דליכא מיעוטא גבייהו.
ו[פ"ה] זה הנה הדין דעבד אי חייב למול בנו משפחה, מלוי, אי הוה ליה מלוח
עשה שהזמן גרמא פטור כמו אשה, ואי הוה מלוח עשה שאין הזמן
גרמא, רק דאשה פטורה ממשעו דלוחו, עבדים חייבים במילה נתיאן, אך לפי
מה שכתבנו לעיל במלוא ח' [אות י"ג] לרע"ה ר"מ, שאינו נחשב בנו גבי עבד,
אם כן ודאי פטור. ומלמתי נשער המלך פ"א ממילה ה"א לפלל בזה, [ועיי'
להלן סוף אות ט']. אך אם עבד קנה עבד, ומשכחת לה כמבואר יבמות פ"ז
ע"א עבדים שקנו עבדים, עיי' בתוס' ד"ה ועבדים, זה בודאי מלוי, אי אשה
חייבת למול עבדים דלא הוה מלוח עשה שהזמן גרמא כמו שכתבנו למעלה [אות
ו']. גם עבדים חייבים למול את עבדיהם, ואם אשה פטורה, גם עבדים פטורים.

[ט] והנה כמנו לעיל [אות ו'], דנראה דעבדים בעלמא חייבים במילה כשהם
גדולים, וענש כרת ג"כ. אכן נחשבנו דאפשר לרש"י דנשים
[שהבואה לעיל אות ו'] דמילה הויה לה מלוח עשה שהזמן גרמא, אפשר דעבדים
ג"כ פטורים. אף דהוה חיוב כרת אם אינו מל עמנו, מ"מ מלוח עשה שהזמן
גרמא אפשר נשים (ג"כ) פטורות אף בזכאית כרת. ועין נשער המלך פ"ג
מעב"ס ה"ג, ויש לפלפל בזה ואין כלן מקומו. עכ"פ אין זה אינו נדור, אם יש
לחייב עבדים ונשים במלוח עשה שהזמן גרמא שיש בה כרת ולא לאו. ואינו דומה
למה שכתב הרב המחבר לקמן [מלוח שג"א] גבי יו"ט, דהיינו דליכא לאו נשים
מזהרין על הפעה ג"כ [ועין לקמן מלוח פ"ז אות ג'], ועין שער המלך שם,
שהמוס' קדושין ל"ד ע"א ד"ה מעקה, מולקיס על הכלל הוא ג"כ. ונפרט כלן
דליכא לאו אלא עשה גרידא, אף דיש בו עונש, אינו מוכרת דנשים ועבדים יח
חייבים. ולשיטת ריענ"ב שהבאנו לעיל [אות ו'], שכתב דלא הויה זמן גרמא כיון
דלן המלוח נבוס, אבל כלן עבד המלוח נבוס, הויה ליה זמן גרמא. א"כ
אפשר דעבדים פטורים בעלמא, רק החיוב מוטל על הארון ועל הבית דין כי כן
גזר הכתוב, וז"ע.

ו[עין לקמן אות ח' ט', ובמ"ש בן המחבר הובא לקמן סוף המצוה לתרין קושיין
התוס', ובשיטת הריטב"א ראה לקמן סוף מצוה ל"ב אות ח' ובמספר שפ"ו.
ז) וכ"כ גם המהר"שא המבואר לעיל סוף אות ה', והמקנה כמבואר לקמן סוף אות ט'.
ח) כן הוא לפי הגמרא שהיתה לפני רבינו, ועין בהערות שעל החינוך אות י"א.

מכר"מ, וקמתא כתיב [נראשית י"ג, י"ד] וערל זכר וכו', נראה דעל כל הפרשה
קאי, אוחס שחייבים במילה, כן נראה לענ"ד פשוט. [ועיי' להלן אות ט'].
[ח] והנה אם מל על העבד מלוח מילה בנו ככל כן על האב, לפי מה
שכתבנו לעיל במלוא ח' [אות י"ח] דלשום ענין עבד אין לו חיים
כלל, ואינו נחשב לבן כלל לשום דבר, א"כ ודאי
פטור מחורת מלוח אב על הבן.
ו[ראיתי] כפטר שיעט מקובלת ג"כ פ"ח
ע"א על הא דקאמר הש"ס מה
לאשה שכן אינה ראויה למול, קטן יוכיח, עיי' שם
ובתוס' ד"ה שכן, שכתב בשם הרמ"ש, והא
דלא פרין מה לאשה שכן אינה מלוח במילה
נזה, ועל זה לא שייך קטן יוכיח. ומירן הרמ"ש
כיון דאשה אינה מחויבת גם עבד אינו מחויב,
דמהיכי מתי, כיון דאשה פטורה. ונראה כוונתו
דעבד אפסק לאשה לכל המלוח. והנה
לכאורה קשה, למה לא מירן כפשוטו דאינו
מחויב דלן לו חיים, נראה קלמ' כמו שהבאנו
במלוא ח' [אות י"ט] דעבדו עבד אינו מוכס
דאינו כנטי, רק בנתיארי, אם כן אף דלן לו
חיים מ"מ אם נחשב כבנו הוא מלוח למול, על
כ הולרן הרמ"ש למך דעכ"פ אם אשה
פטורה גם עבד פטור.

המשה למלך פ"י דמלכיה ה"ו ד"ה הכלל העולה ממ"ש,
הנבאט לעיל במלוא ח' [שם], דמלוח עשה שאין הזמן גרמא
רק דהמורה פטורה לנשים מגזירת הכתוב, לא אמרין דאחוק עבד לאשה, ועבד
חייב. אם כן נרין לומר דפגרת הרמ"ש היא כדעת תוס' בקדושין [שהבואה לעיל
אות ו'], דמילה הויה לה מלוח עשה שהזמן גרמא לדין, על כן עבדים ג"כ
פטורים. אבל לפגרת רוב הרמב"ם דגם לדין מידרס מחומו, א"כ היא גזירת
הכתוב לאשה, א"כ עבדים חייבים במילה נתיאן, דליכא מיעוטא גבייהו.
ו[פ"ה] זה הנה הדין דעבד אי חייב למול בנו משפחה, מלוי, אי הוה ליה מלוח
עשה שהזמן גרמא פטור כמו אשה, ואי הוה מלוח עשה שאין הזמן
גרמא, רק דאשה פטורה ממשעו דלוחו, עבדים חייבים במילה נתיאן, אך לפי
מה שכתבנו לעיל במלוא ח' [אות י"ג] לרע"ה ר"מ, שאינו נחשב בנו גבי עבד,
אם כן ודאי פטור. ומלמתי נשער המלך פ"א ממילה ה"א לפלל בזה, [ועיי'
להלן סוף אות ט']. אך אם עבד קנה עבד, ומשכחת לה כמבואר יבמות פ"ז
ע"א עבדים שקנו עבדים, עיי' בתוס' ד"ה ועבדים, זה בודאי מלוי, אי אשה
חייבת למול עבדים דלא הוה מלוח עשה שהזמן גרמא כמו שכתבנו למעלה [אות
ו']. גם עבדים חייבים למול את עבדיהם, ואם אשה פטורה, גם עבדים פטורים.

[ט] והנה כמנו לעיל [אות ו'], דנראה דעבדים בעלמא חייבים במילה כשהם
גדולים, וענש כרת ג"כ. אכן נחשבנו דאפשר לרש"י דנשים
[שהבואה לעיל אות ו'] דמילה הויה לה מלוח עשה שהזמן גרמא, אפשר דעבדים
ג"כ פטורים. אף דהוה חיוב כרת אם אינו מל עמנו, מ"מ מלוח עשה שהזמן
גרמא אפשר נשים (ג"כ) פטורות אף בזכאית כרת. ועין נשער המלך פ"ג
מעב"ס ה"ג, ויש לפלפל בזה ואין כלן מקומו. עכ"פ אין זה אינו נדור, אם יש
לחייב עבדים ונשים במלוח עשה שהזמן גרמא שיש בה כרת ולא לאו. ואינו דומה
למה שכתב הרב המחבר לקמן [מלוח שג"א] גבי יו"ט, דהיינו דליכא לאו נשים
מזהרין על הפעה ג"כ [ועין לקמן מלוח פ"ז אות ג'], ועין שער המלך שם,
שהמוס' קדושין ל"ד ע"א ד"ה מעקה, מולקיס על הכלל הוא ג"כ. ונפרט כלן
דליכא לאו אלא עשה גרידא, אף דיש בו עונש, אינו מוכרת דנשים ועבדים יח
חייבים. ולשיטת ריענ"ב שהבאנו לעיל [אות ו'], שכתב דלא הויה זמן גרמא כיון
דלן המלוח נבוס, אבל כלן עבד המלוח נבוס, הויה ליה זמן גרמא. א"כ
אפשר דעבדים פטורים בעלמא, רק החיוב מוטל על הארון ועל הבית דין כי כן
גזר הכתוב, וז"ע.

ו[עין לקמן אות ח' ט', ובמ"ש בן המחבר הובא לקמן סוף המצוה לתרין קושיין
התוס', ובשיטת הריטב"א ראה לקמן סוף מצוה ל"ב אות ח' ובמספר שפ"ו.
ז) וכ"כ גם המהר"שא המבואר לעיל סוף אות ה', והמקנה כמבואר לקמן סוף אות ט'.
ח) כן הוא לפי הגמרא שהיתה לפני רבינו, ועין בהערות שעל החינוך אות י"א.

ועיי' [בד"ה גמרא] שכתב. הא דמבואר דמוטל על הצית דין, לאו דוקא בית
דין, אלא על כל אדם משכחל מוטל, כמו גבי ימיא דים. ודעתו שם [בד"ה שם]
דלף דלן אשה מחויבת למול ביה, היינו כמורה חיוב בן, אבל הויה בכלל כל איש
משכחל, וכמו שהיינו מוטל על כל איש משכחל למול, כן החיוב מוטל על
הנשים, וכיון ג"כ [שם תורה] אוחס] לפגרת הטורף אכן הויה דמילה לא הויה
מלוח עשה שהזמן גרמא, ולא עיינתי שם היטב, ורק מראה מקום אני כי דברכי
בוה החיוב להביא הערות חדשות בעני"ה.

אשר

מ"ב - מ"ג